gos p. 000). Kernavėje rasta moneta pateko į kapą (?) dar prieš pirmosios bažnyčios statybą 1420 metais. Tad jos chronologija neprieštarauja Drozdovo lobio monetų datavimui.

Be šios unikalios monetos, rasti 9 sulipę sidabriniai 1554, 1555, 1558 ir 1559 metų Žygimanto Augusto denarai, 1569 metų dvidenaris bei 1609 m. Zigmanto III Vazos dvidenaris. Viršutiniame sluoksnyje aptikti 3 variniai 1662 ir 1663 m. Jono Kazimiero šilingai, 1774 m. varinis Stanislovo Augusto trečiokas, 1842 m. varinė Nikalojaus I kapeika bei XIX a. antrosios pusės Rusijos varinės kapeikos.

Be monetų, rasta negausi XV-XIX a. žiestinė keramika, stiklo šukės, geležinis peilis, karstų vinys, skardos gabalai. Ištirtame plote nerasta XIV a. ir ankstesnių laikotarpių kultūrinio sluoksnio arba pavienių radinių. Matyt, senosios Kernavės laikais ši vieta dar nebuvo apgyvendinta. Bažnyčių teritorijos tyrinėjimus numatoma tęsti 1990 m. o atkastus abiejų bažnyčių pamatus ateityje eksponuoti.

Algirdas Juknevičius

KAUNE, ŠV. GERTRŪDOS BAŽNYČIOJE IR ŠVENTORIUJE, ATLIKTI ARCHEOLOGINIAI TYRIMAI

Kauno šv. Gertrūdos bažnyčia stovi senamiesčio rytinėje dalyje, prie J. Gruodžio gatvės, buvusio kelio į Vilnių pašonėje. Tai vienanavis gotikinis kvadratinio, ne visai taisyklingo plano pastatas, kurio navos ilgis ir plotis - 11,2 m. Apsida trisienė, šiaurinėje pusėje prie presbiterijos pristatyta zakristija, prie pagrindinio vakarinio fasado vidurio glaudžiasi bokštas. Istoriniuose šaltiniuose bažnyčia minima nuo 1503 m.

1988 m. PRPI Kauno skyrius atliko pastato archeologinius tyrimus, rinko duomenis bažnyčios res-

tauravimo projektui. Viduje ir išorėje numatomų rekonstrukcijų vietose buvo iškastos 7 perkasos, ištirtas 100 m^2 plotas.

Bažnyčia pastatyta XV a. kapinėse. Po jos vakarinės sienos pamatais, 220 cm gylyje nuo dabartinio paviršiaus, aptikti dviejų pusiau perkastų mirusiųjų griaučiai. Mirusieji palaidoti skobtiniuose karstuose, galva į vakarus. Rankos sulenktos ir sudėtos ant krūtinės. Griaučiai sunykę, nustatyti mirusiųjų amžių ir lytį nepavyko. Vienintelė įkape - žalių stiklinių karoliukų rožančius - rastas vieno iš palaidotųjų krūtinės srityje.

Pagrindinis bažnyčios pastatas su presbiterija pastatyti XVI a. pradžioje. Pastato rytinės sienos ir presbiterijos pamatai mūryti iš vidutinio dydžio akmenų, sudėtų horizontaliomis eilėmis. Tarpai tarp eilių užpildyti plytgaliukais. Pamatai rodo, kad bažnyčios pagrindinė dalis ir jos prestiberija statytos kartu. Likusių trijų bažnyčios sienų pamatų apatinė dalis mūryta iš stambių akmenų, o viršutinė - iš raudonų plytų, kurios rištos gotiškai (plytos 28-29,5x 14x7,5-8 cm dydžio). Trisienės apsidos pamatų praplatėjimas 40 cm gylyje nuo dabartinio paviršiaus žymi XVI-XVII a. viduryje buvusį šventoriaus paviršių. Kiek vėliau prie prestiberijos šiaurinės sienos pristatyta zakristija. Jos pamatai glausti prie presbiterijos pamatų, apačia viename lygyje. Zakristijos pamatų apatinė dalis mūryta iš stambių akmenų, o viršutinė - iš raudonų plytų, kurios rištos gotiškai, ir tokio pat dydžio, kaip ir bažnyčios pamatų.

Bažnyčios bokštas išmūrytas ant dviejų kolonų, o jo antžeminė dalis skliautiniu perdengimu sujungta su pastato vakariniu fasadu. Kolonų apačia yra 170 cm gylyje, jų apatinė dalis mūryta iš stambių akmenų, o viršutinė - iš raudonų plytų, gotiškai. Bokšto statybos pradžią patikslino po jo šiaurės vakarine kolona, 200 cm gylyje, aptikti mirusiojo griaučiai su sidabriniu Žygimanto Augusto 1552 m. denaru.

Bažnyčios grindys iki XVII a. vidurio buvo kvad-

ratinių 20x20x5 cm dydžio rusvų molinių plytelių. Jos yra 70 cm gylyje nuo dabartinių grindų. Sprendžiant iš virš plytelių aptiktų pastato perdengimo ir stogo liekanų, bažnyčios navos perdengimas buvęs balkinis, o stogas dengtas žaliai ir geltonai glazūruotomis čerpėmis su vadinamąja "bebro uodega".

Po grindų plytėlėmis aptiktos kapų liekanos. Mirusieji laidoti vienas ant kito, jų kaulai sumaišyti ir sunykę. Dveji gerai išlikę griaučiai atidengti 90 cm gylyje žemiau grindų plytelių. Vidutinio amžiaus vyro ir moters palaikai palaidoti galva į vakarus, rankos sudėtos ant krūtinės. Moters galvos srityje rastas varinis smeigtukas apvalia galvute. Sprendžiant iš virš kapų aptiktų grindų plytelių nuoskalų, matyti, kad laidojant mirusiuosius bažnyčios grindys buvo praardomos, po to vėl sutvarkomos.

Šventoriuje mirusieji buvo laidojami iki XVII a. vidurio, t.y. iki bažnyčios sugriovimo 1655-1661 m. karo su Maskva metu. Ties bokštu ir presbiterija aptikti 13 vyrų, 7 moterų ir 4 nenustatytos lyties ir įvairaus amžiaus žmonių griaučiai. Mirusieji laidoti galva į vakarus, rankos sudėtos ant krūtinės arba juosmens. Karstų liekanų ir kapų duobių kontūrų nė išliko. Mirusieji laidoti vienas ant kito, perkasant kapų duobes. Ryškūs 3 kapų horizontai. Pagal surastas monetas, apatinis kapų horizontas, esąs 180-200 cm gylyje, datuojamas XVI a. pradžia ir viduriu. Vidurinis horizontas (160-170 cm gylyje) datuojamas XVI a. pabaiga. Viršutinis horizontas yra 120 cm gylyje ir datuojamas XVII a. pirmąja puse. Šalia griaučių aptiktos 5 monetos, kurių ankstyviausia - 1509 m. Žygimanto Senojo pusgrašis, vėlyviausia - varinis 1623 m. Zigmanto vazos trečiokas. Be monetų, aptikti trys variniai smeigtukai apvalia galvute, varinis diržo apkalas ir du variniai žiedai (vienas lygiu paviršiumi, kitas su - išplatinta dalimi, puošta geometriniu ornamentu).

Istoriniai šaltiniai mini, kad 1655-1661 m. karo su Maskva metu apgriauta bažnyčia beveik šimtmetį stovėjo apleista. Tą patvirtino virš grindų plytelių su

siklostęs griuvenų ir degėsių sluoksnis, kuriame aptiktas 1651 m. varinis Švedijos karalienės Kristinos Rygos šilingas. Virš griuvenų esančiame sąnašų sluoksnyje rastas varinis 1663 m. Jono Kazimiero šilingas.

XVIII a. viduryje vienuoliai rokitai atstatė apleistą bažnyčią, pastato viduje per 40 cm pakėlė grindis (jos buvo iš lentų). XVIII a. pabaigoje vienuoliai po presbiteriją sumūrijo du skliautinius rūsius. Vienas jų, mažesnis, buvo po dešiniuoju altoriumi su įėjimu iš bažnyčios vidaus, o kitas, didelis, - po didžiuoju altoriumi su įėjimu iš lauko. Bažnyčios grindys pakeltos dar 10 cm ir išklotas paprastomis statybinėmis plytomis.

1812 m. Napoleono armijos įsiveržimo metu bažnyčia buvo vėl apgriauta. 1824 m. ji atiteko gailestingosioms seserims- vienuolėms šaritėms. XIX a. pabaigoje bažnyčia ir bokštas buvo nutinkuoti, įgavo dabartinį vaizdą.

Kęstutis Katalynas

ARCHEOLOGINIAI TYRINĖJIMAI VILNIUJE, SUBAČIAUS IR MALŪNŲ GATVĖSE

1989 m. PRPI Vilniuje, Subačiaus gatvės Nr. 14 kiemo viduryje ir šiaurinėje pusėje ištyrė tris plotus (iš viso 320 m^2). Aptiktas 0,6-2,3 m storio suardytas kultūrinis sluoksnis su gausiais XV-XVII a. buitinės keramikos fragmentais, XVI-XVII a. kokliais. Giliau buvo XV-XVI a. medinių pastatų apatinių rąstų vainikų pėdsakai bei kelios 0,6- 2,4 m gylio duobės. Dvi duobės, pagal jose aptiktą keramiką, datuotinos XV a. Vienoje iš jų buvo gausu geležies šlako. Dar dvi 2,4 ir 1,6 m gylio duobės datuotinos XVI-XVII a. ir XVII a. antrąja puse.

1989 m. PRPI tyrė buvusio bernardinių vienuoly-